

Training in het maken van meerkeuzevragen

De didactiekcommissie Frans heeft zich gebogen over het trainen in het maken van meerkeuzevragen als voorbereiding op het centraal schriftelijk eind-examen. Een routinezaak voor veel collega's, en juist daarom is het goed om er eens bij stil te staan.

Na de publicatie van het vergelijkend onderzoek naar examenbundels (zie LT 506, 21), dat door veel docenten Frans is aangevraagd, heeft men ons verzocht wat dieper op de materie in te gaan. In voornoemde *Consumentengids voorbereiding cse* zijn negen schooluitgaven vergeleken aan de hand van 17 aandachtspunten. Zij beogen alle training voor het examen tekstbegrip door middel van meerkeuzevragen en geven naast tips om vertrouwd te raken met de meerkeuzevraagtechniek ook 'conseils pratiques' voor het bevorderen van leesvaardigheid. Wij hebben een poging gedaan om, mede aan de hand van eigen ervaring, de vele tips en aanbevelingen op een rijtje te zetten. Achtereenvolgens gaat het om leesvaardigheid, meerkeuze-techniek en de training daarin.

Leesvaardigheid

Lezen is een *vaardigheid*, je wordt er vaardig in door te oefenen. Wanneer een leerling voldoende geoefend heeft kan hij beginnen aan de uiteindelijke toetsvorm: de meerkeuzevraagvorm voor tekstbegrip. Hoe meer en hoe langer de leerling de vaardigheid heeft geoefend, hoe beter hij is voorbereid op de toetsvorm. Hij zal dus langdurig hebben geoefend door veel intensief en extensief te lezen en de voornaamste leesstrategieën toe te passen, zoals voorspellend lezen, het onderscheiden van hoofd- en bijzaken of het herkennen van relatiewoorden. Een aantal leer-gangen voor de eerste en tweede fase bevatten specifieke oefening in tekstbegrip. Ook heeft de leerling jarenlang zijn kennis van vocabulaire, grammatica en civilisation vergroot. Met name de woordverwerving is een belangrijk aspect. Tenslotte wordt aanbevolen om met lezen zo vroeg mogelijk te beginnen en er zo geregeld mogelijk mee bezig te zijn. Voor eerste- tot en met zesdejaars bestaat een grote keuze aan lectuur en literatuur. Begeleidende annotaties bij authentieke teksten zijn meestal onmisbaar, zeker in het begin en met name voor Frans.

De meerkeuzetoets

Pas als de leesvaardigheid groot genoeg is, komt het specifiek oefenen met de meerkeuzetoetsvorm aan de orde, zo'n twee à drie maanden vóór het cse. Voor-

deel van zo laat mogelijk beginnen met meerkeuze-toetsen is dat de leerling dan al een goede basis heeft, met als gevolg minder fouten en meer zekerheid. Een ander voordeel is dat er ruimte in de les vrij komt voor andere zaken. Natuurlijk kan men de leerling ook daarvóór eens een meerkeuzetext voorleggen, om de toekomstige kandidaat alvast een indruk te geven van lengte, inhoud en moeilijkheidsgraad. Bovendien zijn de examenteksten alleen, zonder de vragen, in een vroeger stadium bruikbaar voor de leesvaardigheidstraining.

In dit bestek zullen we de bestaande toetsvorm als gegeven aannemen en niet ter discussie stellen, temeer daar het Cito nieuwe examenvormen onderzoekt. Wel dient opgemerkt dat bepaalde kandidaten (bijvoorbeeld leerlingen met een handicap zoals een leesstoornis) extra problemen kunnen ondervinden, omdat deze toetsvorm voor hen misschien minder betrouwbaar is. Dit hoeft overigens niet te betekenen dat een teleurstellend resultaat zou zijn toe te schrijven aan het niet kunnen maken van of onderpresteren in meerkeuzetoetsen. Want de techniek is zeker te trainen.

De training

We kunnen de feitelijke training onderverdelen in drie fasen: instructie, zelfwerkzaamheid en controle. Voordat de leerling zelfstandig met de meerkeuze-toetsen aan het werk gaat, zal hij iets moeten weten over de aanpak, de techniek, het jargon. De instructies vooraf en de evaluatie van de resultaten kunnen klassikaal worden gegeven.

INSTRUCTIES CSE

1. Zoek een plek waar je zo min mogelijk afleiding hebt (geen tv, radio, rumoer).
2. Neem voordat je begint de tijd op.
3. Lees de titel en – indien aanwezig – de inleiding boven de tekst. Ga na of je al iets weet over dit onderwerp: daardoor sta je meer open voor de tekst.
4. Lees schrijver en bronvermelding. Kijk naar eventuele tekeningen. Zijn er voetnoten? Streep die aan, want in je zenuwen kun je ze wel eens vergeten.
5. Lees de hele tekst snel door voor de globale inhoud. Ben je bang om tijd te kort te komen, beperk je dan tot het snel doorlezen van óf de eerste en laatste alinea's, óf de eerste helft van de tekst. Werk pas daarna per alinea aan de hand van de vragen.
6. Lees na elke alinea eerst de vraag goed. Probeer het antwoord zelf te formuleren zonder de alternatieven te lezen. Vaak is dat mogelijk. Lukt dat niet, kies dan uit de alternatieven.

7. Twijfel je aan je keuze?
  - Streep de alternatieven door waarvan je zeker weet dat ze fout zijn.
  - Kies uit de overblijvende alternatieven.
  - Zet voor jezelf een vraagteken bij het nummer van deze vraag.
8. Word je halverwege moe? Wacht dan even, gun je hersenen even rust.
9. Neem de tijd op als je klaar bent. Heb je tijd over, bekijk dan eerst de vragen met een vraagteken nog eens. Twijfel je nog steeds, houd je dan bij het antwoord van je eerste keuze.
10. Heb je nog meer tijd over? Neem dan zo nodig even rust voordat je aan de volgende tekst(en) begint.

• Instructies vooraf

Uitgaande van het niveau van de groep (havo/vwo) kunt u de hiernaast afgedrukte instructies in één of meerdere lessen bespreken en daarna op papier aan de leerling meegeven. Ter illustratie eventueel een tekst eerst in de klas laten maken: nuttig voor leerling én docent!

• Zelfwerkzaamheid

Na de instructies gaan de leerlingen aan de slag, thuis of in het studiehuis. Laat de eerste keer niet een heel examen maken (50 vragen), maar één enkele tekst, en voer het aantal teksten geleidelijk op. Geef de leerling een indicatie van de te besteden tijd per tekst: als richtlijn zou kunnen gelden een half uur per 10 vragen. Adviseer de instructies bij de hand te houden en ze ook te volgen! Wijs op de mogelijkheid na afloop (en natuurlijk niet daarvoor!) de tekst nog eens door te nemen met gebruik van grammatica en woordenboek. Hoeveel fouten scheelt dat? Of laat de leerlingen hun resultaten twee aan twee vergelijken. Als in tweetallen wordt gewerkt beargumenteren zij hun keuzes en worden deze voor hen zelf ook duidelijker.

• Controle en foutenanalyse

Correctie Deze kan op verschillende manieren gebeuren: de leerlingen corrigeren hun eigen werk met een sleutel, de docent dicteert de sleutel, al dan niet met projectie op het scherm, of de docent corrigeert zelf. Het voordeel van deze laatste vorm is dat de leraar door zijn persoonlijke correctie voor de bespreking ziet welke vragen veel en welke juist weinig problemen opleverden, hetgeen een vlotte behandeling in de klas waarborgt. De leerlingen vernemen nu ook hun score. 'Wat zou ik gehad hebben?' is de meest gestelde vraag!

Bespreking In de beschikbare lestijd kunnen meestal niet alle vragen worden besproken. De vragen die weinig problemen opleverden, kunnen dan ook beter individueel met de betrokken leerling(en) worden doorgenomen, of individueel worden uitgelegd door een leerling die het antwoord goed had aan een klasgenoot: leerlingen leren ook van elkaar! De andere vragen kan men klassikaal behandelen. Wat is de oorzaak van de verkeerde keuze? De docent gaat na:

- Is de vraag begrepen?
- Zijn de alternatieven begrepen? De docent kan bij het controleren hiervan verwijzen naar standaardlijsten die veelal te vinden zijn in methodes die voorbereiden op de meerkeuzevraagtechniek, de 'lijsten met veelgebruikte woorden en uitdrukkingen in meerkeuzevragen', minder eerbiedig ook wel het 'meerkeuzejargon' genoemd.
- Is de betreffende passage uit de tekst begrepen? Dit komt neer op het behandelen – vaak vertalen – van de passage of woorden daaruit: uitdrukkingen, relatiewoorden, sleutelwoorden. Of op het behandelen van verwijswaarden: op wie of wat slaat *elle, celui-ci, dont* enz.

Zelfanalyse door de leerlingen De leerlingen kunnen vervolgens zelf nagaan wat de oorzaak is van de gemaakte fouten. Hierbij zijn de volgende categorieën te onderscheiden:

- grammatica- of vocabulairekennis: constructie of woorden uit de tekst verkeerd begrepen of niet bekend.

Over meerkeuzetoetsen is veel gepubliceerd. Hier volgt een keuze.

- Cevo, *Handreiking voor het centraal examen moderne vreemde talen*, Arnhem: Cito, 1993. Overzicht van inhoud, de teksten, examenvorm en -regels, geraadpleegde literatuur. Besteladres: Cito, Postbus 1034, 6801 MG Arnhem, 026-3521111.
- *Cum laude*, Groningen: Wolters-Noordhoff. Diskettes onder de titel interactieve examentraining. Men kan een demo-diskette aanvragen bij de uitgever: Postbus 58, 9700 MB Groningen, 050-5226331.
- *Examenbundels*, Leiden: Onderwijspers. Diskettes verkrijgbaar bij elke bundel voor resp. mavo, havo, vwo. Losse diskette f 12,50, diskette plus bundel ± f 30,-. Men kan een demo-diskette Frans aanvragen. Info bij W. Spapens, Postbus 574, 5000 AN Tilburg, 013-5371332 (DOS- en Windows-versies). De demodiskette geeft o.a. de optie 'tips': goede raad bij het oefenen in meerkeuzevragen.
- Landelijke Pedagogische Centra, *Vakwerk Frans*, Houten: Educa-boek, blz. 99 e.v. Hierin o.a. allerlei wetenswaardigs over leesvaardigheid.
- NICL (Nationaal Informatiecentrum Leermiddelen), Postbus 2041, 7500 CA Enschede, 053-4840246. Geeft analyserende en theoretische informatie over leermiddelen. In het jaaroverzicht van 1996 vindt men titels op het gebied van examentraining.
- Nuy, M.J.G., *Toetsen voor cijfers. Proefwerken, schoolonderzoeken, tentamens*, Nijkerk: Intro, 1994; ISBN 90 266 6191 6. Dit boek is geschreven voor docenten. De voorbeelden komen uit uiteenlopende vakken en het boek richt zich dus op de docent in het algemeen. Besteladres: Intro, Postbus 290, 3740 AG Baarn, 035-5423000.
- Remmers, P., *Het eindexamenboek*, Bussum: Van Holkema en Warendorf, 1989; ISBN 90 269 4220 6. Studiehulp met tips voor de examentijd. Blz. 57-61: tips voor meerkeuzevragen.
- Tans, M., *Consumentengids training cse Frans*, in: *Levende Talen* 506 (1995), 21. Geeft negen titels van uitgaven die training in meerkeuzevragen beogen en bevat beschrijvingen van de inhoud. De uitgaven bevatten veelal tips of zgn. stappenplannen. U kunt het overzicht nog bestellen bij M. Tans. Voor f 5,- aan postzegels bijvoegen voor kopieer- en verzendkosten.

- vervolgfout: de foute keuze is een logisch gevolg van een al eerder fout gemaakte keuze.
- vraag en/of alternatieven niet begrepen.
- slordig gelezen, onnauwkeurigheid.
- vermoeidheid, gebrek aan concentratie.
- tijdnood.
- . . . . (door de leerlingen zelf aan te vullen).

Opdracht aan de leerlingen tot slot

- De fout beantwoorde vragen, dus ook de betreffende passages in de tekst, opnieuw bestuderen. Woorden die de oorzaak waren van de foute keuze noteren of onderstrepen en vervolgens leren.
- Zonodig de lijsten 'veel gebruikte woorden en uitdrukkingen in meerkeuzevragen' opnieuw bestuderen.
- Nieuwe tekst maken.

Tot besluit

Wat hierboven is beschreven is een neerslag van onze eigen ervaringen en heeft geenszins de pretentie voldoende oplossingen te bieden voor kandidaten en docenten. Wij houden ons dan ook aanbevolen voor tips en suggesties.

Mathilde Tans

Doctoraal examen Frans in 1961. Was docent aan het Stedelijk Gymnasium Apeldoorn. Auteur van leerboeken op het gebied van woordverwerving, grammatica en tekstbegrip. Lid van de Didactiekcommissie Frans. Adres: Loolaan 392, 7315 AD Apeldoorn.

EXTRA STUDIEDAG

Europese Literatuurgeschiedenis in de klas

Vrijdag 11 april 1997 van 10.00 uur tot 16.00 uur te Utrecht

Op verzoek organiseert het Centrum voor Nascholing Amsterdam nogmaals de studiedag Europese Literatuurgeschiedenis in de klas, waarbij kennis wordt gemaakt met een nieuwe leergang.

Doelgroep

Docenten Moderne Vreemde Talen en Nederlands

Inhoud

Ten behoeve van het geïntegreerde literatuuronderwijs in de Tweede Fase, is er een leergang Europese Literatuurgeschiedenis ontwikkeld. Deze leergang bestaat uit zes katernen: Middeleeuwen, Renaissance, Verlichting, Romantiek, Moderne Tijd I (1850-1940) en Moderne Tijd II (1940-heden). In de katernen worden van de diverse stromingen de algemeen Europese kenmerken behandeld,

aangevuld met een reeks gevarieerde opdrachten waarmee de leerlingen zelfstandig aan de slag kunnen.

Op deze nascholingsdag zal worden gewerkt met het katern Romantiek.

Door de auteurs zal informatie worden gegeven over hun ervaringen met de katernen. Daarna worden drie verschillende toepassingsmogelijkheden van het materiaal in een geïntegreerd literatuurprogramma besproken.

Kosten

De kosten bedragen f 275,- inclusief lunch.

Informatie

U kunt zich aanmelden bij het Centrum voor Nascholing Amsterdam, Wibautstraat 2-4, 1091 GM Amsterdam, tel. 020 - 599 57 50.

Voor inhoudelijke vragen en voor nascholing op maat kunt u terecht bij Nina Kremers (nascholingscoördinator Talen en Literatuur), tel. 020 - 525 12 91.

Centrum voor Nascholing Amsterdam

Hogeschool van Amsterdam

UNIVERSITEIT VAN AMSTERDAM